

skom protjerivanju i ubijanju čitatelj može osjetiti i zadovoljstvo: kristalno jasnim i nepobitnim izlaganjem, autor nije dao da historijska istina padne u zaborav. Uzimajući u obzir koju je temu obradio ne ostaje ništa drugo nego reći – još uvijek ima hrabrih znanstvenika! ■

Admir Mulaosmanović

Mustafa Imamović, *Knjige i zbivanja*. Sarajevo: Magistrat, 2008, 746 str.

Od sredine 1960-ih, kada je počeo objavljivati prve naučne tekstove, Mustafa Imamović je strpljivo gradio svoju naučnu karijeru. Pri tome je njegov naučni interes od početka bio veoma širok. Iz knjige koju imamo pred sobom možemo vidjeti kako se taj interes nije nikada ograničavao na historiju Bosne i Hercegovine, čak se nije ograničavao samo na historiju u užem smislu te riječi, s obzirom da ćemo ovdje pronaći njegove prikaze knjiga iz historije književnosti, kulture, pojedinih vjerskih zajednica, pravne historije, različitih tema svjetske historije i tako dalje. No, njegovi prikazi nisu puke informacije o knjigama ili događajima, nego su to vrlo često prave male studije o temama kojima se bave knjige o kojima piše. U mnogim tekstovima Imamović je otvarao metodološka pitanja toliko nužna u našoj nauci, pri čemu je uspostavljao i metodološke okvire koje bi valjalo i danas u mnogim slučajevima slijediti. Njegovo zalaganje za precizno definiranje pojmova o kojima se u historijskoj nauci barata aktualno je i dan danas (na primjer tekst pod nazivom *Nekoliko metodoloških napomena za istraživački pristup Mladost Bosni*, str. 209-214).

Iz tekstova objavljenih u ovoj knjizi uočavamo Imamovićev jako izraženi smisao za sintezu. Prije njega takav dar je u historiografiji u Bosni i Hercegovini možda imao jedino Muhamed Hadžijahić. Taj svoj smisao za sintezu on je izgrađivao baveći se raznim temama, pri tome često ukazujući na historiografska dostignuća u drugim historiografijama. Kada danas čitamo njegov tekst o knjigama američkog senatora Vilijama Fulbrajta (str. 63-76) vidimo kako se mnoge od tih teorija mogu primjenjivati u današnjim historiografskim, ali i politološkim istraživanjima. Pojmovi poput *arogancija sile* i *fatalni sudar*, koje je uveo Vilijam Fulbrajt, a koji se definiraju kao “tendencija velikih nacija da izjednače silu sa vrlinom” (arogancija sile) i kao “fatalni sudar bogatih i jakih sa siromašnim i slabim” koji obilježava sukob tradicionalnih siromašnih društava sa, prije svega američkim, ekonomskim i kulturnim ek-

spanzionizmom (fatalni sudar), i danas mogu poslužiti kao okvir za objašnjenje pojedinih događanja u svijetu, posebno američke vanjske politike.

Ipak, iz ove knjige možemo vidjeti kako je tema o nacionalnom identitetu Bošnjaka bila Imamovićeva stalna preokupacija. Tek ovako složeni na jednom mjestu, ti tekstovi omogućavaju da se prate Imamovićevi stavovi o tom problemu, kojim su se bavili i brojni drugi historičari u Bosni i Hercegovini. Možemo vidjeti kako se Imamović tim fenomenom nije bavio isključivo sa političkog, nego i sa kulturološkoga aspekta. Njegovi osvrti na knjige iz muslimanske književnosti (na primjer o Rizvićevom "Beharu" ili Isakovićevom "Biserju") sigurno ostaju kao najbolje svjedočanstvo o značaju tih knjiga u procesu afirmacije bošnjačkog nacionalnog identiteta.

U kontekstu afirmacije bošnjačkog nacionalnog identiteta Imamović je promatrao i položaj historijske nauke u društvu, te posebno položaj historije i književnosti u školama. Njegovi testovi u kojima je tražio da se historija i književnost Bošnjaka uvrste u školske nastavne programe (str. 33-34), te zahtjev da se historija naroda Bosne i Hercegovine predaje kao poseban predmet na Filozofskom fakultetu u Sarajevu (str. 274-280) danas izgledaju samo kao svjedočanstvo o jednom vremenu, ali su u vrijeme kada ih je Imamović pisao (kraj 1960-ih i početak 1970-ih godina) bila odraz intelektualne i moralne odgovornosti jednog znanstvenika.

Kao posebnu cjelinu u ovoj Imamovićevoj knjizi mogli bismo izdvojiti njegove polemičke tekstove. Tu on doista nastupa suvereno, a njegove polemike sa Miloradom Ekmečićem početkom 1970-ih godina (str. 149-163), ili njegovi kritički stavovi o pisanju Sulejmana Grozdanića (str. 93-96) ostat će kao primjeri naučne polemike iz koje bi mnogi današnji "vatreni polemičari" imali šta naučiti. Tu su i njegovi polemički tekstovi sa Enverom Redžićem (str. 77-78, 581-585) koji, po nekim mišljenjima, u mnogome otkrivaju razloge zbog kojih su mu još uvijek zatvorena vrata Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine.

Na kraju, istakao bih neke Imamovićeve tekstove koji pokazuju njegovu hrabrost u teškim vremenima, hrabrost svojstvenu naučnicima. Kao primjer može poslužiti tekst *Izgubili smo arabicu, sačuvajmo ćirilicu* (str. 517-520) objavljen 1994. godine, u kojemu, u vrijeme općeg ratnog ludila u Sarajevu, diže svoj glas za očuvanje ćirilice. Da nijednu drugu poruku nije uputio javnosti, ovaj njegov tekst, objavljen u tada veoma čitanom bošnjačkom tjedniku *Ljiljan*, bio bi dovoljan da otkrije Imamovićev odnos prema zemlji čiju je historiju tako temeljito istraživao. ■

Husnija Kamberović